

NØVN

Svenning slóknaður

Ein hollur, heilur og nærlagdur felagi er slóknaður. Hevur veitt sín seinasta stuðul, lærdóm og síni seinastu ráð. Og hevur talað og skrivað síni seinastu orð.

Týsdagin 5. november 2013 andaðist Svenning Tausen, 77 ára gamal.

Neyvan nakar, sum kom at kenna Svenning og at hava samband við hann, hevur nakrantíð gloymt tað. Hann setti síni djúpu spor á alt, sum hann fekst við. Og hann legði okkurt heilt serstakt eftir seg hjá øllum, sum untust at vera saman við honum í hansara so sera virkna lívi. Sum persónur, sum fakmaður, sum lærari og leiðari – og sum íblásari og undangongufólk á so mongum økjum. Tað var eins og djúptøkni, mentan, virðing og hjartarúmd støðugt lýstu kring hendan sjáldsama hovbingin, ið kundi síggja so álvarsamur út og tykjast strangur. Men sum í medferð og framferð var so opin, stuðlandi og skemtiligur – ja, eitt satt góðdýr.

—
Sjálvur minnst eg væl, tá ið eg fyrstu ferð kom í samband við Svenning. Havi verið 6-7 ára gamal, og var ikki farin í skúla. Svenning var tá lærari á Realskúladeildini í Hoydølum, har mamma mín fór at undirvísa í lívfrøði og landalæru saman við Svenningi. Ongin barnagarður var tá, so eg spældi úti um dagarnar og rann oftani oman á skúlan at vitja. Har slapp eg onkuntíð at vera inni í onkrum tíma, og sat undir hvørjum orði. Í fyrstuni ræddist eg Svenning eitt sindur, tí hann sá rættiliga strangur út. Men tað var beinanvegin, tá hann fór at prátta og vísti mær ans, at eg gjørdist hugtikin av hansara søgum og serstaka málburði, og gjørdist góður við mannin.

Slapp enntá við á eina floksútferð til Suðuroyar, sum mamma og Svenning fóru við einum realskúlaflokki. Har vóru vit m.a. og hugdu at stabbagrótinum í Froðba og royðulindini eystanfyri Hvalba undir bergholsmunnanum til Sandvíkar. Og so vóru vit í Hvannhaga, har Svenning var royndur ferðaleiðari. Har oysti hann av sínum kunnleika um landafrøðina, plantuvøkst-

urin, fugla- og djóralívið – og sjálvsagt av søgum og sagnum úr Suðuroynni.

Havi ongantið gloymt tað, og hugsijavnan um hesa uppliving, tá ið eg hoyri hesar reglur úr yrkingini, “Landið eg bar við mær”:

*Landið! Fjøll og strendur,
ber og veðurbrýnd,
og líðir, dalar við so grønum
yndi,
og fólkið – fjøld av
ættarliðum týnd –
á tíðarhavi skapaðu mitt
lyndi.*

—

Mamma mín og Svenning starvaðust nógv saman sum lærarar og við at gera undirvísingartilfar til lærugreinina lívfrøði. Eisini eftir at Realskúladeildin í Hoydølum varð niðurløgd, og Svenning flutti oman í Eysturskúlan, har hann gjørdist varaskúlastjóri, meðan mamma undirvísti á Studentaskúlanum og HF-skeiðunum, ið byrjaðu kring landið. Og her finst eitt at teimum mongu prógvunum um, hvussu góður lærari Svenning var í føroyskum. Mamma er uppvaksin í Keyppannahavn hjá føroyskum foreldrum og dugdi sjálvsagt at tosa føroyskt. Hon hevði tó ongantið gingið í føroyskum skúla og havt føroyskt sum fak ella lært at skriva føroyskt. Haldi ikki, at eg sigi ov nógv, tá eg haldi uppá, at Svenning legði henni so gott lag á at stava føroyskt og á mállæruna, at hon síðani hevur skrivað upp í leypar av tilfari á góðum og lottum – og rætt stavaðum – føroyskum máli. Hetta veit eg, at hon hevur verið Svenningi sera takksam fyri.

—

Og á sama hátt hava so ómetaliga mong kent tað sama frá Svenningi. Næmingar, lærarar, rithøvundar, stovnar, handlar, fyrirkur, bókaútgevarar, tíðindafólk, granskurar, lesarar – ja, samfelagið og tjóðin øll.

Svenning brendi fyri máli og menning, væl stuðlaður av konuni, Amy, ið hevði somu hugsan og drívmegi. Og hann var altíð við tí góða orðinum.

Teirri stillføru leiðbeiningini. Og tí hjálpanði hondini. Fakliga væl grundaður og dygt kjølfestur í tí margfeldi, tí ymiskleika og teimum brigdum millum fólkið kring alt landið, sum støðugt hava skapað og ment tað fjøltáttaða føroyska málið.

Tað eru fáar útgávur seinastu hálvu øldina. Fá fólk og forløg. Fáar fyrirkur og stovnar, sum hava staðið við málsligum avbjóðingum og spurningum. Og fáir miðlar, sum ikki Svenning hevur havt penn ella orð, ella hond, ella ráð, ella knappaborð á. Harafturat gav hann egnar lærubøkur út. Tíbetur gav Sprotin eisini út bókina “Orð og orðað”, eftir Svenning, har stórir partur av teimum tekstum og leiðbeiningum eru savnað, sum hann hevði skrivað – serliga til miðlafólk og onnur, ið skulu samskipta í almenna rúminum.

Lítillátin og stuðlandi, sum Svenning var, ber neyvan til at geva okkum fult far um, hvussu stóran týðning Svenning hevur havt fyri menningina hjá føroyskum máli og mentan. Men her er talan um stórverk og lísverk, sum fáur kann endurtaka.

—

Svenning fekk tó eisini ákoyringar og fekk sett spjaldur á seg fyri sitt málstrev og sitt dygga arbeiði. Sum stóðan hevur verið, síðani føroyskt málstrev tók seg upp, hevur eisini verið javnan verið roynt at gera arbeiðið hjá Svenningi og øðrum til ein trupulleika ella eina avmarking fyri føroyskt mál. Ja, onkur hevur enntá roynt at sett spjaldur á málstarvið hjá Svenningi sum “útihýsandi”, “gamaldags” ella “heimføðisligt”. Eftir mínum tykki er tað júst øvut.

Svenning kærði seg tó ikki um ákoyringarnar ella hevði nakran hug at leypa á onnur. Hann hevði ta grundhugsjón, at føroyska málið skal støðugt mennast sum eitt fullfigjað, tíðarbært, samfelagsbært og livandi mál. Eitt mál, sum skal eiga sess á øllum rongum í einum nútímans samfelag – og ikki bert á summum rongum, so leiðis sum søgan hevur verið

higartil. Og hann bygd á, at føroyska málið í øllum sínum brigdum, bendingum, bygnaði, smálutum, munum og hugtøkum kann hýsa heiminum. Heiminum sum alt, ið er og livir og broytist og skapast á jarðarknøttinum, bæði her heima og kring okkum.

Ella sum framhaldið í yrkingini sigur:

*Á hesum lendi gróðursett
mín sál,
skal menna seg og mátt úr
bókum súgva,
í lívsins bjargalendi søkja
mál,
so djarvt sum orð og
mannahugsan flúgva.*

Hugsjónin er hvørki “útihýsandi” ella “gamaldags” ella “heimføðislig”. Tað at menna føroyskt mál sum eitt javnsett mál í heiminum, tekur ikki nakað frá nøkrum, ella hótir nakran ella setur niður á nakað annað mál. Tað ger bara okkum øll rikari, og lærir okkum betur onnur mál og at taka heimin til okkara. Talan er bert um nýggjar móguleikar og menning, sum sjálvsagt krevja arbeiði og stríð – og sum bert gerast veruleikar, um fólk taka tað til sín og tað gerst livandi í okkara samskipti og hugaheimi. Her er ongin niðurgerð ella nakar

tvingasil. Hendan hugsjónin byggir á, at heimurin er samansettur av ymiskleika og fjølbroyttum mentanum, ið hava sama rætt at menna seg og liva. Ikki á “yvir- og undirmál”.

—

Hóast eg gekk á framhaldsdeild í Eysturskúlanum, var eg ikki so heppin at fáa Svenning til lærara hesi árin. Men eg kom at starvast undir hansara leiðslu eitt ár, tá eg fekk starv sum óútbúgvinn lærari á Eysturskúlanum. Har var hann tann virdi og fjálgi leiðbeinarin og hjálparin hjá lærarunum – og ikki minst hjá mær, sum skuldi undirvísa á framhaldsdeildini og føra flokkar upp til próvtøkur í Fráfaringarroynd Fólkskúlans. Tann lærdómin og tær royndirnar eri eg honum sera takksamur fyri. Eisini var tað lívsjáltandi at uppliva Svenning á lærarastovuni við síni at tykjast smædnu medferð, men sera skemtingarsama lyndi, sum var úr hovskum bergi brotið.

Mær rennur til hugs ein dagin á lærarastovuni, har vit sótu og lurtaðu eftir tíðindunum á døgurða í Útvarpinum. Eini tíðindi, sum vórðu lisin hendan dagin, vóru um ein skottilburð í einum stórbýi, har ein maður

hevði skotið eftir fólki á gøtuni, men var sloppin til rýmingar. Men sambært Útvarpinum, so høvdu fleiri vitni “bitið merki í ein ávisan mann”, sum helst var gerningsmaðurin. Tá lat úr Svenningi: “Ja, so var kanska ikki løgið, at hann fór at skjóta, tá so mong høvdu bitið merki í hann.”

—

Svenning stuðlaði virkið hugsjónini um einar frælsar Føroyar, og at vit skulu gerast javnsett tjóð millum aðrar í heiminum. Eisini her var hann altíð við tí góða orðinum og gav stuðul og íblástur – eisini tá aldurnar leikaðu harðast á politiska havinum. Vit í Tjóðveldi eru sera fegin um tann stuðul hann veitti. Og vit eru takksom fyri, at tað eydnaðist Svenningi at lesa rættlestur til fyrsta bindið av søguni um Tjóðveldisflokkinn, sum verður givin út á grækarismessu komandi ár.

Vit senda okkara djúpastu samkenslukvøður til Amy, Magnus, Duritu, abbabørnini og verðfólk.

Svenning er slóknaður. Men hann tendraði so mong ljós á síni leið, at tey fara at kveikja og lýsa á so mongum økjum – í ókomnum árum og hjá nýggjum ættarliðum.